

Překlad textu posudku Univ.-Prof.in Dr.in Ireny Zavrl, Ph.D. na habilitační spis:

Tomáš Káňa: *Česká a německá deminutiva na pozadí korpusových dat*

Předložený habilitační spis si klade za hlavní cíl podání detailního popisu deminutivních aparátů němčiny a češtiny a také vymezení pravých deminutiv od forem, které laická veřejnost, ale i mnozí lingvisté za deminutiva považují (srov. str. 46-47). Za tímto účelem autor postuloval vlastní definici deminutiv (str. 42), která je - jak dokazuje na vícero příkladech - ověřitelná na korpusových datech. Zde je nutno podotknout, že tato definice svým způsobem "rehabilituje" tradiční pojetí formy deminutiva. Moderní vnímání deminuce objímá totiž i takzvanou analytickou deminuci v pojetí Schneidera (2003) nebo i inherentní deminuci (Zadnwoort 1965 a pozdější vydání). Tyto formy autor označuje jako "nepravá deminutiva" a věnuje jim pozornost jen v tom smyslu, že konsekventně zdůvodňuje, proč tyto tvary vlastně deminutivy nejsou.

Definice/vymezení deminutiv (str. 42) a "Nedeminutiv" (str. 43) je formulována tak, že může být aplikována na všechny slovní druhy. Jev tak lze podchytit kvantitativně na korpusových datech. Jelikož však neexistuje v korpusech dostatek dat pro všechny slovní druhy, jeví se právě tento bod poněkud problematický, jak sám autor uvádí (např. na str. 280). V případech, kdy již nebylo možné provést analýzu na korpusových datech, si autor vypomohl kvalitativním výzkumem několika dokladů (částečně také z internetu). Výsledky jsou nicméně unikátní a nanejvýš přesvědčivé.

Práci tvoří tři obsáhlé hlavní části: Obecný úvod (odd. I), Česká deminutiva (odd. II), Německá deminutiva (odd. III), které doplňuje kapitola o kontrastivním pohledu na problematiku (odd. IV) a závěry (odd. V).

Teoretická část shrnuje všechna relevantní pojednání o deminutivech a syntetizuje poznatky z různých pohledů v kap. 1.1. Obecné části. Škoda jen, že mezi slovanskými jazyky chybí např. odkaz na slovinštinu a její deminutiva (ku př. Čuden, Darko: *Diminution als (potentieller) Ausdruck des Emotionellen im Slowenischen und im Deutschen*, nebo alespoň přehled sufixů, jak je uvádí Petrič, Teodor: *Zur Nähesprachlichkeit von Texten*). Nebylo však cílem této habilitační práce podat přehled deminutivních aparátů v co možná největším počtu jazyků.

Už sám obecný úvod je hodnotný počín ponoukající k zamyšlení o dosavadních výsledcích výzkumu deminutiv. Autor totiž poukazuje na kontrast lingvistických teorií a vnímání zdvojnásobení u běžných uživatelů - začíná svůj výzkum dotazníkem mezi rodilými mluvčími češtiny a němčiny, z nichž pak vyvstává několik otázek, které jsou zodpovězeny a podloženy korpusovými daty v dalších kapitolách. Postup rešerší je srozumitelně vysvětlen v kap. 4.4 a poukazuje na ohromné množství dat, na němž výsledky stojí.

Detailní popis českých a německých deminutiv je sestaven podle slovních druhů a v rámci nich podle jednotlivých prostředků, kterými se deminutiva tvoří. Vymezení pravých deminutiv od "kvazideminutiv", jak je autor nazývá, a homonymních tvarů ("nedeminutiv") je popsán precizně a celá problematika se tak jeví velmi plasticky.

Komplexní hláskové změny českých substantivních deminutiv obchází autor tak, že systematizuje deminutiva striktně podle změny zakončení slova. Tento postup sice není "zcela neproblematický" (jak sám píše na str. 59), podle mne však vede k lepší přehlednosti celého deminutivního systému, který je pak v tabulce uveden na úvod každé kapitoly.

Přezkoumán je také systém německých deminutivních sufixů a je taktéž uveden v úvodu každé kapitoly. Přehledová tabulka chybí sice v kap. 4. odd. II u deminutiv "Ostatních slovních druhů" (str. 373). Jelikož se však dané deminutivní znaky kryjí se substantivními, nepovažuji to za skutečné manko.

Za **obzvlášť chvályhodný počín** pro gramatiku považuji poznámky k morfologii deminutiv v obou hlavních oddílech práce, které revidují některé zaběhané teze o deminutivech. Týká se to např. tvrzení, že se sufixem *-lein* dochází vždy k přehlásce kmenové samohlásky (Fleischer 1969:165; 1995:179), kdy je na str. 324 (výhradně na dokladech z korpusu) doloženo, že tomu tak být nemusí. Nově potvrzena a (částečně i vyvrácena) jsou tvrzení o rodu německých derivátů na *-i*, *-ie* (str. 351). V této souvislosti je nutno zdůraznit zjevnou časovou náročnost, kterou Tomáš Káňa habilitační věnoval. Za mnohými větami se skrývá kratší či delší rešerše na korpusech (zástupně dva příklady): „substantivizovaná interjekce **šňup není doložena*“ (str. 65); "*milá (subst.) ≈ Liebe, Liebste, Schatz / milka ≈ Schätzchen, (mein) Liebchen*" (str. 136). Právě těmito poznámkami podtrhuje fakt, že je práce vysvětlena na autentickém jazyce.

Doklady jsou v práci představeny z různých perspektiv pomocí analýz kontextů, kolokačních výpočtů, frekvencí a paralelních srovnání s jinými jazyky. Svědčí to o skutečnosti, že autor má solidní znalosti o korpusech a jejich vytěžování.

Cíleně, byť ne systematicky jsou zapojeny také další jazyky - angličtina, slovenština a ruština, a to především tam, kde v obou centrálních jazycích práce chyběla data.

Je nasnadě, že v jedné práci k tak obsáhlému tématu nemůže být zpracováno všechno, přesto nacházíme mnohé impulzy, které otvírají prostor dalšímu výzkumu, ať už se to týká sémantických polí deminutiv nebo frekvence, srovnání různých deminutivních forem od jednoho základu nebo regionálních rozdílů v úzu i formách, typických kolokací s deminutivy a mnohých jiných témat. Další důležité body jsou pak uvedeny v kap. "Deficity a výhledy" od str. 413.

Autorův **enormní přínos** ve výzkumu deminutiv je nejen pro bohemistiku a germanistiku, ale i pro obecnou lingvistiku. Mnohé exkurzy do jiných jazyků napovídají, jaké protějšky mají německá a česká deminutiva v dalších jazycích a kde je nutné očekávat velké rozdíly.

Text se vyznačuje čtivým, avšak důsledně vědeckým stylem. Příklady jsou dobře volené, zajímavé a text vhodně rozvolňuje. Za nejkritičtější bod považuji četnost chyb. Kladně hodnotím, že jsou k práci přiložena relativně obsáhlá errata (deset stran), což samozřejmě při obsahu práce 450 hustě popsaných stran nevyznívá nijak dramaticky. Přesto před případným publikováním **doporučuji** důkladnou korekturu.

Tomáš Káňa dokázal, že dovede výtečně využít svůj vědecký potenciál. S odbornou literaturou dovede zacházet obezřetně a kriticky, volí metodu, která vede přímočaře k vytýčenému cíli. Zpracoval obsáhlý dokladový materiál a výsledky výzkumu představil jasně, srozumitelně a logicky.

Předložená práce splňuje všechna vědecká i formální kritéria habilitačního spisu, proto ji rozhodně doporučuji jako takovou přijmout. Po splnění všech ostatních formalit habilitačního řízení **doporučuji**

panu Tomáši Káňovi

udělit titul docent.

Dotazy oponenta k obhajobě habilitační práce

1. Objasněte prosím vlastní postoj v diskusi o deminutivech jako univerzálním jevu.
2. Existují zásadní rozdíly ve tvorbě a použití deminutiv v rámci jednotlivých jazykových rodin - konkrétně v germánských a slovanských jazycích?
3. Jaké další výzkumné kroky plánujete?

Závěr:

Habilitační práce Tomáše Káni *Česká a německá deminutiva na pozadí korpusových dat*

splňuje

požadavky standardně kladené na úroveň habilitačních prací v oboru obecná a diachronní lingvistika.

Datum: Eisenstadt, 2. dubna 2017

[podpis]

.....
Univ.-Prof. Dr. Irena Zavrl, PhD

Za správnost překladu:
prof. RNDr. Václav Blažek, CSc.
předseda habilitační komise